

V kategorijo C spada vse, kar je v kategorijah A in B, ter še zelo zahtevne neoznačene poti in zahtevna brezpotja, načelno v kopnem, pričakovana pa so tudi snežišča; posamezne odstavke v skali je za prehod udeležencev potrebno varovati. Zelo zahtevno brezpotje je težko prehodni gorski svet, ki močno omejuje gibanje, tu sta skrotje in ruševje. Smer napredovanja je potrebno dobro izbrati, večinoma se po njem hodi, ponekod pa je treba kakšen skok preplezati; občasno je potrebno varovanje z vrvjo. Kot primeri takih smeri so Mišeljski graben, prečenje Voglov nad planino v Lazu ali s planine Dolga njiva na Veliki Zvoh.

KATEGORIJE SREDNJEGA RAZREDA

V kategorijo Č spadajo poleg vseh kopnih poti in brezpotij še plezalne smeri v kopni skali od I. stopnje, kjer je stena dokaj položna in močno razčlenjena, oprimkov in stopov je veliko in so dobro opazni in sorazmerno veliki, II. stopnje, ki je podobna I. stopnji, le da je strmina večja, izpostavljenost pa sili k pazljivejšem napredovanju, III. stopnje, kjer se že zahteva znanje plezanja, predvsem pa je značilna večja izpostavljenost in krušljivost, do IV. stopnje, kjer smer večinoma poteka po odprti steni, izpostavljenost je izrazita in je potrebno uporabljati tudi vmesne varovalne kline. Potrebna je uporaba varovanja ter dobro poznavanje alpinističnih veščin v kopni skali.

V kategorijo D spadajo lahke snežne ture, torej lahke označene in neoznačene poti, zimsko markirane poti ter organizirani in varovani zimski pohodi. To so poti, ki so večinoma do gozdne meje in tiste nad njo, ki imajo zimske markacije. Teh poti običajno ne ogrožajo snežni plazovi. Primeri takih poti so na Blegoš, Porezen, od Savice na Komno ali iz Stare Fužine do Ovčarije.

V kategorijo E spadajo zahtevne snežne ture, ko je potrebno poleg hoje z derezami in cepinom pogosto uporabljati vrv za zavarovanje poti ali odsekov v zimskem brezpotju ter posebna orientacijska znanja. Ob obilici snega postanejo lahke snežne poti pogosto zahtevne. Pot večkrat vodi po pobočjih, ki jih ogrožajo plazovi. Primeri takih poti so Mojstrovka skozi Vratca z Vršiča, Jezersko-Češka koča, Rinke-Okrešelj, prečenje Veliki Zvoh-vrh Korena, čez Šraj peske, greben Konja itd. Primeri brezpotij pa so z Lepe Komne na Kal, vzpon na Tošč, s Korošice po severovzhodnem pobočju na Lučki Dedec itd.

V kategorijo F spadajo zimski plezalni vzponi, ko je potrebno poleg uporabe derez in cepina ter zavarovanja poti celotno obvladovanje zimske alpinistične tehnike, varovanja, reševanje padlega soplezalca itd. Primeri smeri so isti kot za kopne razmere, le da so smeri za-snežene in poledenele.

V kategorijo G spadajo lahki turni smuki, torej je potrebno poleg obvladovanja hoje pozimi z derezami in cepinom tudi obvladanje smučanja in tehnike hoje s smučmi ter posebna orientacijska znanja. Lahki turni smuki so običajno opisani, morebiti označeni na karti, smer vzpona in spusta sta dobro znani, brez večjih strmin in brez bistveno nevarnih plazovitih pobočij. Primeri lahkih turnih smukov so Lepa Komna-Kal, Komna-Dolina sedmerih jezer itd.

VODNIKI VISOKIH KATEGORIJ

V kategorijo H spadajo zahtevni turni smuki, ko je potrebno poleg hoje z derezami in cepinom odlično obvladovanje smučanja in tehnike hoje s smučmi, obvladanje

Razgledi slovenskih vrhov

V letu 1993 smo planinci, pa tudi mnogi drugi Slovenci, praznovali 100-letnico ustanovitve Slovenskega planinskega društva. Poleg slovesne osrednje proslave v Ljubljani ter množice drugih je v ta namen v Sloveniji izšlo več publikacij, posvečenih temu dogodku. Proslave, ki jih imamo Slovenci še posebej radi, pa smo nadaljevali tudi v minulem letu in še letos. Tako je letos privatna založba Kres iz Ljubljane posvetila 100-letnici PV izdajo devetega poglavja, ki ga je napisal za svojo prvo knjigo Iz življenja gornika **dr. Julius Kugy**, veliki planinec in izreden človek ter planinski pisatelj.

Slovenska televizija je poleg redne tedenske oddaje Gore in ljudje, ki jo pripravlja **Marjeta Keršič-Svetel**, uvrstila v letošnji program novo serijo dokumentarnih filmov Razgledi slovenskih vrhov in tudi to posvetila 100-letnici Slovenskega planinskega društva. Predvajanja teh filmov bodo na sporedu v tej in še v naslednjih dveh zimskih sezonah, ko bo predstavljenih 33 vrhov iz vseh slovenskih regij. Poleg teh gorskih lepotcev bomo v oddajah lahko videli tudi razglede z njih in poglede z njihovega podnožja ter okoliške naravne znamenitosti. Oddaje razkrivajo dolinske in gorske podobe narave,

opisujejo življenje pod njimi, mite in legende, ki so se pripovedovali že od davnih dni. Vključujejo etnološke in zgodovinske raziskave, potopise in ne nazadnje kulturna izročila ljudi. Govorijo tudi o neprestani in najbolj naravni duhovni povezanosti prebivalcev s njihovimi gorami.

V prvi seriji, ki jo gledamo letošnje pomlad, bo 11 oddaj, ki so nam oziroma nam bodo prikazale naslednje vrhove in njihovo okolico: Jalovec - gora kristal, Peca in njeno kraljestvo, Ostroroba lepota Ojstrica, Boč - gora romarjev in rojenic, Lepo Špičje - odsevi izgubljenega raja, Smrekovec - gora vulkan, Svetloba zadnje julijske gore - Ratitovec, Goričko - kjer raste kruh, Visoke meje - greben Košute, Slovenske gorice - rej in prerrojene, Krn - utrdb pod nebom. Oddaja o Peci, ki je bila namenjena prav odkrivanju zanimivih regij, je bila nagrajena na mednarodnem festivalu v italijanskem Trentu. V naslednjih dveh serijah bomo videli še 22 drugih prelepih slovenskih vrhov.

Televizijsko serijo Razgledi slovenskih vrhov radi pogledajo planinci in ljubitelji gora, pa tudi ljubitelji lepe slovenske narave in slovenske besede. Spremno besedilo, ki ga med predvajanjem filma posreduje gledališki igralec in ljubitelj gora **Polde Bibič**, je kot nalašč

posebnih orientacijskih znanj in obvladanje zavarovanja poti v zimskih razmerah. Zahtevni turni smuki so opisani, morebiti označeni na karti, vendar vodijo preko strmejših pobočij, vzpon je običajno možen le ob uporabi srenacev, včasih je potrebno pri vzponu sneti smuči in hoditi z derezami in cepinom, smuča se včasih po pobočjih, kjer je nevarnost snežnih plazov, nekateri odseki pri smučanju so izpostavljeni. Nekateri primeri zahtevnih turnih smukov so Kotovo sedlo, Veliki Draški vrh, Čez Peske, Mojstrovka čez Vratca z Vršiča itd.

Kategorija I vsebuje lahke ledeniške ture, ko je treba obvladati hojo z derezami in cepinom po ledeniku, varovanje, reševanje iz ledeniških razpok ter posebna orientacijska znanja. Sem spadajo lahke, zahtevne in zelo zahtevne ledeniške ture, ko je potrebno varovanje, pot je speljana večinoma okoli razpok, včasih pa je potrebno katero preskočiti. Pogosto je uporaba cepina potrebna že za napredovanje.

V kategorijo J spadajo ledeniški plezalni vzponi, ko je potrebno obvladati hojo in plezanje v ledu, v kombiniranem svetu, varovanje, reševanje iz razpok, reševanje padlega soplezalca ter posebna orientacijska znanja. Ocene težavnosti plezalnih smeri v ledu in snegu so močno odvisne od razmer. Nagib stene sam ne dá težavnosti smeri, saj je isti nagib pri različnih razmerah bistveno različno težaven.

V kategorijo K spadajo ledeniški turni smuki, ko je poleg hoje po ledeniku potrebno odlično obvladovanje smučanja in tehnike hoje s smučmi, pa tudi obvladanje reševanja iz razpok in varovanja. Lažji turni smuki potekajo po nerazpokanih ledenikih, kot je Grossvenediger, zahtevni turni smuki potekajo po ledeniku, ki je

ponekod razpokan in se težko smuča; uporaba derez in cepina je obvezna, pri spustu pa je treba včasih skočiti preko ledeniške razpoke. Primer takega turnega smuka je z Adlersruhe na Pasterzo. Zelo zahtevni turni smuki v ledeniškem svetu potekajo po ledenikih, ko pri vzponu ne moremo hoditi s smučmi s psi niti s srenaci, temveč z derezami in cepinom navezani in varovani. Spust poteka po razpokanem ledeniku, pogosto je treba v spustu skakati preko razpok. Kot primer takega turnega smuka v ledeniškem svetu je spust po ledeniku Bosson v spodnjem delu.

ZNANJA ZA POSAMEZNE KATEGORIJE

Vodniške kategorije je možno pridobiti z izkušnjami, izobraževanjem in dokazovanjem znanja na izpitih ter pripravništvu, ki sledu temu. Svoje znanje kandidat pokaže na izpitu, kamor lahko pristopi tudi brez formalnega izobraževanja, to je udeležbe na tečaju, a mora obvezno izpolnjevati potrebne osnovne pogoje za posamezno kategorijo.

Izobraževanje oziroma šolanje novih vodnikov je postopno. Najprej je osnovni tečaj za A kategorijo. Ta tečaj traja več kot 80 ur. Pogoj za vpis v ta tečaj je, da je kandidat star vsaj 18 let, da je član PZS, da je zdrav, ima priporočilo društva in pozitivno mnenje izobraževalca. Poleg tega mora imeti kandidat že dovolj gorniških izkušenj, torej mora imeti opravljenih vsaj 20 tur po zahtevnih poteh v zadnjih petih letih. Po končanem tečaju — opraviti mora nalogo iz orientacije, seminarsko nalogo, pisne teste in se voditi del izpitne ture — postane vodnik-pripravnik kategorije A. V času pripravništva mora ob mentorstvu voditi vsaj pet tur. Ko zaključijo, postane vodnik kategorije A.

Nato lahko nadaljuje izobraževanje za kategorijo B ali kategorijo D. Tečaja za ti dve kategoriji trajata približno po 20 ur. Spet sledijo seminarska naloga, testi, tura, pripravništvo itd. Seveda je potrebno za udeležbo na tečaju za kategorijo B imeti opravljenih še 20 tur nad gozdno mejo in pet tur po brezpotju, za tečaj za kategorijo D pa 10 lažjih snežnih tur in pet zahtevnih snežnih tur.

V tem smislu gre naprej. Kandidat za vodnika mora sam ali v spremstvu obvladati eno težavnostno stopnjo več, kot jo bo kasneje vodil.

Za vodnike, ki so se izobraževali še po starih pravilih, je v pravilih predvideno prehodno obdobje, dolgo dve leti in pol, ki se je izteklo 31. avgusta 1994. V tem času naj bi vsi vodniki poslali na PZS posebno poročilo, ki je služilo za določitev ustrezne kategorije. Za pridobitev kategorije A je bila dovolj nekajletna aktivna dejavnost — to je registracija. Za kategorijo B je bilo potrebno opraviti 20 tur nad gozdno mejo in pet tur po brezpotjih ter se v zadnjih petih letih udeležiti vsaj dveh izpopolnjevanj. Za pridobitev kategorije C je bilo potrebno poleg naštetega opraviti še 20 tur po brezpotju nad gozdno mejo in 20 plezalnih vzponov ter se v zadnjih petih letih udeležiti vsaj dveh izpopolnjevanj. Za pridobitev kategorije D je bilo potrebno opraviti 10 lažjih in pet zahtevnih snežnih vzponov ter se v zadnjih petih letih udeležiti vsaj dveh zimskih izpopolnjevanj.

zanj napisal slovenski pesnik, pisatelj in dramatik **Igor Likar**, ki je serijo tudi režiral. Filme je s poti pod vrhovi in v veliki meri tudi iz zračnih plovil v celoti posnel na filmski trak **Janez Kališnik**. Kot preberemo iz kataloga, so obema stali ob strani člani strokovnega sosveta sodelavcev, in sicer **Vladimir Kavčič**, **Tine Mihelič** in **Bojan Pollak** ter predvsem neumorni planinski delavec **Jože Dobnik**. Ob televizijski ekipi je na različne načine pomagala še vrsta posameznikov iz planinskih društev in več gospodarskih organizacij kot sponzorji oddaje.

Pri celotni oddaji pogrešamo le nekaj več urejenosti med posameznimi oddajami ali pa pojasnila, kako in zakaj si oddaje sledijo tako. Zakaj je bila večina štajerskih vrhov v prvi seriji, vrhovi slovenskega juga pa bodo predvsem v drugi in vrhovi osrednje Slovenije v tretji? Pri branju besedila pogrešamo tudi boljše povezanost s prikazovanimi slikami. Tako se večkrat zgodi, da poslušamo, na primer, opise visokogorskega jezera, na sliki pa je planinsko cvetje. Zdi se mi, da bi bilo vredno sinhronizaciji posvetiti nekoliko več pozornosti, film pa pred predvajanjem pokazati očesu ostre kritike.

Ciril Velkovrh